

Av styrelsen fastställd 2022-09-24

Skötselplan för allmänningar på Muskö Havsbad Samfällighet

Arbetsgrupp Jan Björklund, Arne Jonsson och Anders Winzell 2018

MHS styrelse ansvarar för skötsel av de allmänningar som ligger inom MHS tomtområde. Allmänningarna består av skogs- och strandområden väl inplanerade över hela området. Allmänningarna ska ge den extra atmosfär som medlemmarna och deras gäster söker på fritiden. Särskild vikt bör ges strandåtkomst för de som saknar sjötomt.

Styrelsen har som mål att skapa attraktiva allmänningar för MHS medlemmar. Skötseln skall inriktas på

- Hållbarhet - så att allmänningarna förvaltas för framtiden, ”våra” barn och barnbarn.
- Att trygga förutsättningarna för fastighetsägarnas tillgänglighet och friluftsliv och strandåtkomst
- Säkerhet för människor och egendomar
- Främja fågellivet och det ekologiska systemet

Syftet med skötselplanen är att skapa en överblick över allmänningarna på vårt område och vilka skötselåtgärder som krävs och bör prioriteras. Skriften ska vara levande och förhoppningen är att medlemmarna som rör sig på de olika allmänningarna hjälper till att rapportera t.ex. skadade farliga träd eller önskemål om skötselåtgärder. Skötselplanen skall uppdateras årligen inför höstens första styrelsemöte.

I ordningsreglerna står gällande allmänningarna: ”Vilka träd som behöver fällas på allmänningarna beslutas av styrelsen och avverkas i samband och strax innan de två städdagarna, vår respektive höst. Styrelsen skall följa skötselplanen och se till att våra träd mår bra och våra allmänningar och grönområden inte växer igen eller förbuskas så vi kan leva upp till strandskyddsbestämmelserna i miljöbalken (MB kapitel 7 § 13)”.

Som underlag för skötselplanen har vi bl.a. använt oss av skogsstyrelsens rekommendationer till skogsägare Citat ”Människor tycker om att vistas i skogen. Som skogsägare kan du göra mycket för att skapa en skog som bjuder in till det. Det finns några enkla åtgärder för att din skog ska bli ännu trevligare att vara i.

Du kan

- öka andelen lövträd
- låt skog och träd bli gamla
- vara rädd om busk- och fältskikt
- vara rädd om vatten och göra det tillgängligt
- röja fram utblickar och kulturlämningar
- röja fram och markera stigar.

Skogssällskapet förtydligar att:

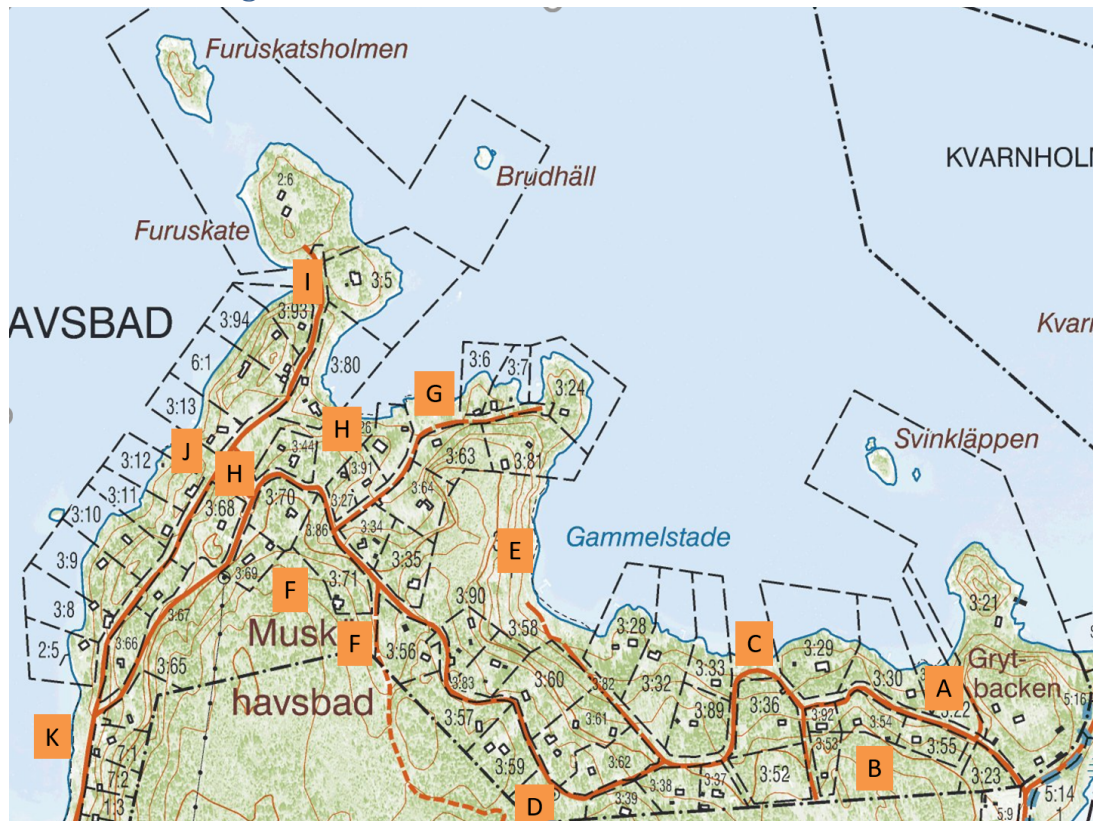
Naturen står aldrig still, den förändras hela tiden och att förstärka eller bevara värdefulla miljöer kräver ofta en insats – en naturvårdsåtgärd.”

Länsstyrelsen i Västra Götalands län uttalande gällande restaurering av naturområden:

”Det viktigaste om det är mycket träd som ska avverkas under restaureringen är att tänka i stort sett tvärtom mot traditionell skogsgallring. Slutresultatet bör bli så stor variation som möjligt. Inga jämna avstånd, spara många trädslag och olika ålder. Avverka i första hand de raka och högväxta. Skapa eller utvidga gläntor. Frihugg träd med vida kronor. Spara ”karaktärsträd” som är senvuxna, ihåliga, krokiga, knotiga, lutande, eller med oregelbunden krona. Så kan du avverka väldigt många andra träd utan att det ser tråkigt ut”.

Styrelsens har till uppgift att se till att allmänningarna på vårt område ska vara tillgängliga och inbjudande. Det finns några naturtyper som särskilt passar in på den visionen och som kan förstärkas på området genom en långsiktig och genomtänkt skötselplan. Dessa naturtyper beskrivs som Gles träd- och buskmark och Hällmarkshed. I bilaga beskrivs dessa typer framtagna av Naturcentrum och Jonas Stenström 2017.

MHS Allmänningar

Muskö Havsbad norra

Muskö Havsbad södra

Avgränsning av områden

Allmänning	Lokalisering
A	Består av 3:88 2 och 3:22, kallas allmänt Pensionatsstranden eller Grytbacksviken
B	Skogsområde som sträcker sig mellan 3:23 och 3:53
C	Alviken eller Valinge brygga (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)
D	Skogsområde som sträcker sig mellan 3:39 och 3:59
E	Stadeviken 3:88 1 (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)
F	Område mellan 3:65 och 3:71 inklusive gammal väg som sträcker sig till Valingevägen via Valinge gård
G	Ingvaldsnäs brygga och badstrand till höger om "Brandboden" (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)
H	Området mellan 3:68 och 3:26, berget vid 3:44, 3:80 som inkluderar brygga i Ingvaldsviken, pumphus och pumphusbacken (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)
I	Furuskatvikens vändplan, båtramp och brygga.
J	Allmänning kallad "Fritomten", Område mellan 3:12 och 3:13
K	Allmänning kallad "Havsbadsviken" Område mellan 2:5 och 10:1 med Havsbadsviken och helikopterlandningsplatsen (<i>koordinat N 59 01 01 / E 018 05 41</i>) i söder
L	Område mellan 1:2 och 3:31 kraftledningsgata och där en transformator-bod står
M	Midsommarängen gränsar mot 3:43, 3:45 och 2:7 med bod och skogsparti väster om berget
N	Piren vid Havsbadsbryggan mellan 10:1 och 3:20
O	Området mellan 3:19 och 3:4
P	Hagudden som gränsar mot tomt 4:1, Brogavägen och Broga-området (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)
Q	Trekanten som gränsar mot 3:73 och avgränsas av Brogavägen och Havsbadsvägen
R	Område mellan 3:76, 3:77 och på båda sidor om 3:79
S	Område mellan 3:74 och 3:46 (<i>innehållande en av våra eldningsplatser i området</i>)

Beskrivning och skötselbehov för våra allmänningar

Plats	Beskrivning	Skötselbehov	Plan	Gränsmarkering
A	Gles träd och buskmark (hagmark) med liten strand Väg till Grytbacken	Fortsatt restaurering enligt skötselplan. Al vid strandkanten skall tas bort.	2023/2024	Gränsmarkeringarna märktes ut av kommunen våren 2019. Markeringarna delvis borttagna.
B	Hällmarksskog	Rensning pågår	2022	Oklar gräns mot 3:53 men inget uppenbart behov finns.
C	Strand och brygga. Väntkur från turbåtstiden.	Väntkuren kan vid önskemål göras om till bastu liksom de andra på området har gjorts. Normalt underhåll och uppstädning	Initiativ från medlemmar behövs för byggande av bastu	
D	Sumpskog	Inga särskilda behov. Rensning av sly när det växer upp. Ett ev kommande anslutningsväg planeras.		Oklar gräns längs vägen mot 3:39. Kan bli aktuellt med utredning beroende vattenavrinningen vid dikesövergång.
E	Strandskog. Grusstrand. En förfallen sjösättningsramp. En båtbygga som sköts av en bryggförening.	Slyröjning behövs. Gallring av förtäta granskog upp mot tomtgränserna 3:58 och 3:90. Vassa delar av den förfallna sjösättningsrampen borde bort. Granbarkborrar i området. Granar borde tas bort	Våren 2023	Kan eventuellt bli aktuellt mot vägen mellan 3:90 och 3:35. Bör undersökas
F	Största skogspartiet på området och består av fin hällmarkskog med fin utsikt.	Inga särskilda behov av röjning ses för skogspartiet.		
G	Strand och brygga. Väntkur från turbåtstiden som har byggts om till bastu.	Gräsklippning och underhåll från sly Slyröjning efter stickvägen ner mot bryggorna.	Löpande	

Plats	Beskrivning	Skötselbehov	Plan	Gränsmarkering
H	Strandlinjen består av klippor och grusstrand samt en allmän brygga i Ingvaldsnäsviken. Inåt land finns även ett pumphus som sköts av pumpförening. Stig på allmänning från Havsbadsvägen till stranden och bryggan har märkts ut med blå markeringar.	Rensning av strandlinje från tång och vass		Delar av gränsen märktes ut av Haninge kommun vintern 2016 (området mellan 3:27, 3:91, 3:26 samt 3:44, 3:80). Inget ytterligare behov ses för närvarande.
I	Furuskateviken med båtramp och vändplan samt allmänbrygga där yttre delen är med delat ägande. 3:68 och 3:69	Rensning av strandlinje från tång och vass. Död enbärsbuske ovanför backen kan tas ned Ingen eldningsplats	Löpande	
J	”Fritomten” Fin tallskog, klippor mot havet och fin utsikt	Gallring av träd (smågran) efter Furuskatevägen	2023/2024	
K	Flera små strandpartier avbrutna av flertalet bryggor. Viktigaste stranden är den i söder som kallas Havsbadsviken eller ibland Muskö havsbad. Gemensam bastu där nyckel behöver kvitteras. Landningsplats för helikopter i väster (koordinat N 59 01 01 / E 018 05 41)	Underhåll och rensning av sly och vass även i kurvan efter vägen. helikopterlandningsplatsens gräsplan klipps vid behov samt att hålla diket rent från sly och vass.	Löpande	Alla bryggor ligger på allmänning och utmärkning bör möjligen ske om vilka man får bada ifrån. Ev utmärkning av tomtgräns mot 10:1
L	Transformator-bod och kraftledningsgata	Brant sluttning upp mot bergen med skog och kraftledningsgata. Jättebalasamin (invasiv ört) bör utrotas och inte fröa av sig	Löpande MHS och närmaste fastighet hjälpas åt att få bort.	Oklar gräns mot 1:2 där ett avlopp ligger
M	Midsommarängen med bod i öster. Väster om bergsås ligger ett skogsparti	Fotbollsplanen kräver extra insatser under hela säsongen. Skogspartiet genomgick en större gallring 2016 Försiktig röjning av sly för att säkra återväxt	Klippa gräs Löpande skogsvård (föryngring)	

Plats	Beskrivning	Skötselbehov	Plan	Gränsmarkering
N	Brygga från turbåtstiden - Havsbadsbryggan. Parkeringen är främst till för båtägarna.	Inga särskilda behov		
O	Fin tallskog, klippor mot havet och fin utsikt	Inga särskilda behov.		
P	"Hagudden" Fin strandskog och strandparti med en båtbygga och förvaringsbod som sköts av en bryggförening. Vassparti som löpande måste klippas	Skogspartiet har genomgått en större restaurering. Slyröjning för att behålla öppet landskap och ge möjlighet till rekreation.	Löpande skogsvård (föryngring) Fortsatt röjning av vass	Gräns mot 4:1 har märkts ut av Haninge kommun. Gränsmarkering är borttagen
Q	"Trekanten" Tall och björkskog	Fortsatt underhåll från sly samt några få träd (tallar) står alldeles för tätt och behöver gallras ut. Björk behöver få växa upp.	Löpande skogsvård (föryngring)	
R	Större skogsparti med blandskog.	Tämligen orörd och svårtillgänglig. Hålla efter den sly som växer upp.		
S	Våtmark "Kärret" en yta med mycket sly och tätt stående bl.a. alträd	Hålla efter sly och på sikt gallra bland träden. En del döda träd står idag lutande mot andra.	2023/ 2024	

Skattning av träd

Vid gallring och selektiv röjning bör man ta särskild hänsyn till vilka träd som ska sparas för att få och bibehålla de allmänningar vi eftersträvar. När träd tas bort ska de prioriteras enligt följande rangordning där prioritet 1 träd i möjligaste mån ska sparas framför lägre prioriterade träd.

Prioritet 1	Ädellövträd (Ek, Ask, Lind, Alm, Bok, Lönn) Nyttoträd (Rönn (trädform), Hassel, Fågelbär (vildkörsbär), Vildapel) Kastanj Oxel Tallar av skärgårdskaraktär
Prioritet 2	Björk Sälg En Tall
Prioritet 3	Asp Gran Al

Bilaga

Följande texter är hämtade och bearbetade från den utmärkta skriften ”Handbok för skötsel av naturmark” utgiven 2017 av Bostads AB Poseidon i samarbete med Naturcentrum AB och Jonas Stenström.

Beskrivning av naturtyper som eftersträvas

GM – Gles träd- och buskmark

Med gles träd- och buskmark menas ett område med glest stående träd och buskar som står för sig själva eller i grupper och buskage. Mellan träd och buskar finns mer eller mindre öppna ytor bestående av berghällar och små gräsmarker. Gles träd- och buskmark skulle också kunna kallas hagmark, det vill säga den typ av gamla trädbevuxna betesmarker som var vanliga i odlingslandskapet förr men som numera har blivit allt mer sällsynta. I dessa marker var det betande djur som höll markerna öppna. Odlingslandskapet hagmarker tillhör vårt lands mest artrika och älskade miljöer. Här trivs både människor, växter och djur. Av särskild betydelse är blommande örter på marken, gamla grova träd och blommande buskage.

Skötselåtgärder

I det långsiktiga arbetet med glesa träd- och buskmarker kan det vara lämpligt att genomföra begränsade selektiva röjningar och fällning av enstaka träd, för att gynna blommande och bärande arter. Ädellövträd med stora och låga kronor och naturliga buskar bör normalt ges företräde före klena träd och yngre, högstammiga träd med små kronor.

HH – Hällmarkshed

Med hällmarkshed menas ett öppet område med berghällar och mager vegetation, främst till exempel ljung, enbuskar, nypon och enstaka träd såsom tall, rönn och björk. Hällmarkshed är trevliga rekreationsområden som passar bra där det finns berghällar och ljung. De öppna hällmarkerna inbjuder och bidrar till en öppen och ljus miljö. Hällmarkshed har också stor betydelse för biologisk mångfald genom att blommande ljung lockar bin och humlor, men också för att många andra djur och växter trivs i detta öppna naturlandskap.

Skötselåtgärder

I skötseln av hällmarksheden ingår främst att hålla undan uppväxande sly och träd så att den öppna miljön bibehålls. Skötselåtgärder kan behöva genomföras varje år eller mera sällan om uppslaget av årssly är litet. Särskilt bör man spara fina enbuskar eller andra blommande och bärande träd och buskar.

Stig

Med stigar menas naturliga stigar i naturmark, utan beläggning. Stigarna kräver normalt ganska lite underhåll men vissa åtgärder kan behövas för att underlätta framkomlighet eller för att tydliggöra stigen. Särskild vikt bör läggas vid att entrén till stigen blir tydlig. Rätt utformad ska entrén bjuda in till strövtåg.

Skötselåtgärder

Om tillräckligt många människor går på stigen blir den tydlig av sig själv. Men om den är otydlig eller saknas kan den behöva röjas fram. Dessutom kan det vara nödvändigt att ta bort enstaka träd och buskar som är i vägen och hindrar framkomligheten. Ofta kan det ändå räcka med att röja fram en stig, sedan sköter den sig själv genom att människor följer den.

Jätteträd

Jätteträd är spännande. De berättar om en lång historia och är bostad åt många olika växter och djur. Ihåliga och murkna träd är särskilt värdefulla. Många tror att ihåliga träd är instabila men det är fel. Gamla ekar till exempel dör från insidan i takt med att stammen blir tjockare, vilket är helt naturligt.

Skötselåtgärder

Den viktigaste åtgärden när det gäller gamla jätteträd är att man röjer undan konkurrerande träd som växer in i kronan, se vidare under friställning. Detta ska man normalt alltid göra runt gamla stora träd. Även om träden inte är så stora som den på bilden kan man tänka på att de kan bli det i framtiden. Så även om det i dagsläget inte finns så gamla träd på naturmarken, kan man röja runt träd som på lång sikt kan bli jätteträd.

Efterlysning, känner någon till något jätteträd på någon av våra allmänningar så tipsa gärna styrelsen (Anders på anderswinzell@hotmail.com).

Utsikt

Utsiktsplatser har alltid fascinerat människor. Om det finns utsiktsplatser i naturmarken bör dessa platser uppmärksammas särskilt.

Skötselåtgärder

De flesta utsiktsplatser växer igen med tiden om man inte håller dem öppna. Därför bör man kontinuerligt röja bort träd och vegetation som riskerar att skymma utsikten. Men man behöver inte ta bort allt. Vissa träd och buskar kan bidra till att skapa spännande siktlinjer eller vara värdefulla i sig själva. Det är lämpligt att röja fram en stig till utsiktsplatsen så att folk hittar ditt. Bord och bänkar kan bidra till att skapa en inbjudande plats.

Fågelholkar

Fågelholkar är ett enkelt sätt att gynna fågellivet, särskilt i områden som saknar naturliga boträd. Fågelholkar brukar också uppskattas av de boende. Enkla fågelholkar i trä är det bästa. Man kan lätt tillverka sådana själv.

Frågan hur man ska sätta upp holkarna brukar vara föremål för en del diskussioner. Vi rekommenderar att man spikar upp holkarna på träd som inte är särskilt värdefulla. Spikarna gör ingen skada på träden, men man ska tänka på att en stock med spik i aldrig får skickas till ett sågverk. Använd gärna spik med lite större huvud, men aldrig kopparspik. Spik är bättre än skruv eftersom spiken "följer med" när stammen växer utåt. Skruven sitter kvar vilket gör att holken kan spricka. Vissa rekommenderar träspik, men risken är stor att dessa går av, och då ramlar holken ner. Ståltråd och band runt stammen är olämpligt eftersom de stryper det växande trädet.

Döda träd och hålträd

Bara för att ett träd är dött eller skadat **behöver det inte** innebära en skaderisk. Risken för skada beror på så mycket mer, till exempel placering, trädslag och vindfång. Spara **om möjligt** döda eller döende träd. De är enormt värdefulla för den biologiska mångfalden. Om de är omkullfallna kan du röja bort grenverket, men låt stammen och de grövsta grenarna ligga kvar.

Skötselåtgärder för att få de naturtyper som eftersträvas

Gallring eller fällning av enstaka träd

Fällning av enstaka träd eller gallring görs på likartat sätt som selektiv röjning, bara med den skillnaden att träden är större. Man väljer helt enkelt att ta bort vissa träd för att ge plats åt andra.

Exempel på träd som man gärna sparar: Gamla träd, grova träd, knotiga, senvuxna träd, träd med låg krona som på sikt kan bli jätteträd, ädellövträd, sälg, asp, blommande och bärande träd, döda och ihåliga träd och boträd.

Exempel på träd som tas bort: Träd med höga smala stammar som skuggar eller som konkurrerar med utrymmet med mer värdefulla träd. Det gäller att ta bort lagom mycket beroende på hur området ska skötas i framtiden. Tar man bort för mycket så att det blir för öppet, skapar man ett större skötselbehov i framtiden.

Innan man börjar såga bör man märka ut det som ska sparas respektive det som ska tas bort. Ett vanligt sätt är att märka det som ska sparas med färgade band och det som ska tas bort med märkfärg. Detta brukar kallas att stämpla. Är man osäker på vad som bör fällas bör man vid stämplingen ta hjälp av någon med relevant kompetens. När man fäller stora träd får man gärna lämna stubbar. Dessa kan bli en tillgång i skogen. De kan bli trevliga sittplatser eller stimulera till lek, och efterhand som de murknar och blir gamla bidrar de också till den biologiska mångfalden.

Friställning

Friställning innebär att man väljer ut ett eller flera träd som är gamla, eller som ska ges möjlighet att bli gamla. Dessa friställs genom att man tar ned alla andra träd som växer in i de större trädens kronor. Handlar det om riktigt gamla jätteträd brukar man rekommendera att ta bort alla träd inom en radie av fem meter utanför det stora trädets krona. Är det mindre träd som ska friställas så kan den fria zonen göras mindre.

Selektiv röjning

Med selektiv röjning menas att man noggrant väljer ut vad man ska spara och vad man ska ta bort, när det gäller sly av träd och buskar. Det är viktigt att tänka både på lång och kort sikt. Hur vill man att området ska se ut om 20–50 år? Selektiv röjning är särskilt befogad där ogenomtänkta tidigare gallringar och röjningar har stimulerat ett kraftigt uppslag av sly i form av rotskott och stubbskott men det kan också vara lämpligt i andra typer av områden. Genom att gallra bland det som idag upplevs som sly kan man skapa morgondagens naturmark. I normalfallet väljer man att spara naturliga buskar och olika trädslag för att skapa variation. Ädellövträd är särskilt värdefulla. Asp har mjuk ved och kan bli fina boträd. Sälg är värdefullt för bin. Träd och buskar med blommor, bär och frukter ska man också vara rädd om.

Det är alltid mycket bättre att lägga årliga resurser på att selektivt röja mindre ytor än att röja bort allt på stora ytor med flera års mellanrum. När man röjer bör man kapa så nära marken som möjligt. Vassa slystubbar, som man kan snubbla på, passar inte i naturmarker där människor ska röra sig och barn ska leka. Sådana stubbar ger också upphov till mer stubbskott och det blir mer svårskött än om man kapar jäms med marken. Lämpliga verktyg kan vara en lätt motorsåg, japansåg, grensax eller det man känner sig mest bekväm med och som passar bäst i det enskilda fallet. Trimmer eller röjsåg med trekantsklinga kan fungera, men om man inte får av stubbarna längs marken måste man ta dem på annat sätt efteråt. Vid röjning blir det ofta stora mängder ris

som bör transporteras bort och eldas. Mindre mängder kan lämnas på lämplig plats, så kallade faunadepåer.

Faunadepå

Faunadepå är en hög med ris, grenar och stockar som har samlats ihop i en hög. Ordet kommer sig av att dessa ”depåer” med ved gynnar flera arter i faunan. Vissa fåglar som koltrastar, gärdsmyg och rödhake gillar att bo eller hålla till i rishögar. Det gör även igelkottar. Många skalbaggar lever i död ved och under murkna trädstammar övervintrar salamandrar och grodor. En faunadepå kan bestå av alla typer av grenar och ved. Den ska vara så kompakt som möjligt – det gynnar de flesta arter. För djurens skull är det också bra om den kan få solljus, men å andra sidan bör den läggas på en lite undanskymd plats i naturmarken. Annars finns risk att människor som ser den lockas att slänga skräp på den. Genom att bygga faunadepån lite snygg och prydlig minskar man denna risk. Faunadepåer passar bäst i naturmarker som inte ligger alldeles intill bostäderna.

Slyslätter

Slyslätter är en variant av höggrässkötsel, med den skillnaden att den främst riktar sig mot att hålla undan årsskott av sly och att den kan göras året om. Det kan vara en lämplig åtgärd för att hålla tillbaka ett slyuppslag efter att man har öppnat ett område genom att fälla träd eller röja sly. Slyslätter bör alltid genomföras årligen och skotten bör kapas så nära marken som möjligt så det blir en jämn fin markyta utan ”spikmatta”. Genom årlig slyslätter kan rotuppslag av nytt sly på sikt minska, efterhand som man magrar ut de gamla rötterna som finns i marken. Slyslätter kan göras med trimmer eller röjsåg lämpligen utrustad med trekantsklinga. Om det blir liggande mycket ris efter slyslättern bör man räfsa undan det. Om det är mindre mängder kan naturen själv klara av att bryta ner det. Men det får inte ligga kvar så mycket att det känns obekvämt att gå på marken.

Referenser

- Claesson I och Bengtsson M. **Restaurera betesmark** Länsstyrelsen i Västra Götalands län
- Georgson, K. och Johansson, T. (1974) **Träd och buskar vintertid**. Fältbiologernas förlag
- Hjort, R., Petterson, B., Mossberg, B. och Mohlin, K. (2001) **Våra skogsträd**. Skogsstyrelsens förlag
- Nyberg, H., Aronsson, M., Holmer, M. och Holterman, C-F. (1984) **Svenska skogbiotoper**. Fältbiologerna
- Petterson, B. och Lindberg, L. (1996) **Vilda träd**. TIB produktion
- Rading L. **Välkommen till Muskö Havsbad**
- Stenström J. (2017) **Handbok för skötsel av naturmark** utgiven 2017 av Bostads AB Poseidon och Naturcentrum AB
- Regeringens Proposition strandskyddet **2008/09:119**
- Miljöbalken **4:e kapitlet §§ 1, 2 och 4**
- Miljöbalken **kapitel 7 § 13**
- Svea Hovrätt / **Mark- och Miljööverdomstolen** (2014-02-17)